
Janowo, st. I, gm. loco, woj. olsztyńskie

Informator Archeologiczny : badania 32, 234-235

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

- zabudowa dworska z XIV-XVIII w.

Badania prowadził mgr Czesław Strzyżewski (Muzeum Początków Państwa Polskiego w Gnieźnie). Finansował PSOZ w Warszawie. Ósmy sezon badań.

Prace wykopaliskowe przeprowadzono z trzech stron - południowej, zachodniej i północnej wokół wcześniejszych wykopów. Rozkopano łącznie 88,62 m² powierzchni stanowiska odkrywając 7 nowych obiektów (nr 10-16), a częściowo eksplorując trzy obiekty odsłonięte w latach ubiegłych (nr 3,4,6).

W niewielkim wykopie północnym (10 m²) uchwyciono dalszą część gruzowiska dworu (obiekt 3) z XV w, z bardzo dużą ilością materiału źródłowego oraz rumowisko dworu z XVII w. (obiekt 6) spalonego w połowie XVIII w. W wykopie zachodnim (34x24 m²) wybrano skraj zawaliska dworu z XV w. oraz resztki jamy z XVII w, (obiekt 4). Odkryto tutaj także dwie duże jamy z XVII-XVIII w. Podobne dwa obiekty wystąpiły w wykopie południowo-zachodnim (obiekty nr 11, 16). Natomiast w wykopach południowo-wschodnich odsłonięto jamę po słupie budowli (obiekt nr 12), a przede wszystkim północną część kamiennego fundamentu czworobocznego budynku z piwnicą (obiekt 10). Jego narożnik północno-zachodni został wkopany w dużą cylindryczną jamę z XV w. Kamienie fundamentu występowały już w warstwie ornej na głębokości 10 centymetrów. Jego długość w rzucie I wynosi 6,20 m, a w rzucie II - 5,80 m. Odsłonięte go na szerokość 3,20 m, a jego spąg wystąpił na głębokości 0,92 m od powierzchni pola. Ściana zachodnia fundamentu kamiennego spojonego gliną ma szerokość 1,10 m, a ściana północna - 0,70 m. Przy narożniku północno-wschodnim znajduje się wejście do piwnicy usytuowane w ścianie północnej, które zostało przywalone rumowiskiem spalonych belek z gliną ze ściany budynku. Po zdjęciu wierzchniej warstwy kamieni w części wschodniej dolne kamienie są ułożone łukowato. W wypełnisku piwnicy oraz w glinie fundamentowej znaleziono dużą ilość ceramiki i kafli, w tym także ułamki kafli gotyckich z XV w. oraz liczny inny materiał źródłowy.

W wykopach i obiektach zebrano 8090 fragmentów naczyń glinianych wczesnośredniowiecznych, głównie jednak późnośredniowiecznych i nowożytnych, a także ponad 660 ułamków kafli, głównie z XVII w. oraz z XV w., a także - nieliczne - z XVI w. Wystąpiły kawałki cegieł, płytek i dachówek oraz drewna. Znaleziono zatyczkę glinianą, części oselek i płytki kamiennych, ułamki naczyń (pucharów) i butelek szklanych oraz szyb, jak również liczne gwoździe, ćwieki, zawiasy, podkówki, sztabki, pierścienie, kłódkę, skobel, wędzidło i inne przedmioty żelazne. Odkryto też zdobioną okładzinę kościaną, okucie miedziane i szeląg Zygmunta III. Materiał ten jest datowany na XV-XVIII w.

W warstwie humusu pierwotnego oraz w obiektach wystąpiły ułamki naczyń glinianych związane z osadą kultury pomorskiej ze starszego okresu przedrzymskiego.

Materiały źródłowe zostały przekazane do Muzeum Początków Państw Polskiego, które zamierza kontynuować badania z uwagi na systematyczne niszczenie orką stanowiska.

JANOWO, st. I, gm. *loco*, woj. olsztyńskie

- cmentarz późnośredniowieczny i nowożytny (XV/?-XVII w.)

Nadzory archeologiczne przy pracach ziemnych pod budowę kolektora ściekowego, przeprowadzone w dniach od 3 do 6 czerwca, przez mgr. Adama Mackiewicza (ARCHEO-ADAM). Finansowane przez Olsztyńskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych) w Olsztynie. Pierwszy sezon badań.

Nadzory archeologiczne - wykopy I – Ib objęły swym zasięgiem obszar dawnego starego miasta, w miejscu, w którym jeszcze w latach międzywojennych znajdował się kościół. Obecnie jest to teren położony na wschód od ulicy 19-ego Stycznia i na południe od rzeki Orzyc. Zarówno wcześniej, jak również obecnie jest to rejon położony na północno-wschodnich peryferiach miejscowości. Wykopy prowadzono zgodnie z projektem realizacyjnym. Podkreślić jednak należy, iż przed przystąpieniem archeologa do pracy część wykopów, które powinny być objęte nadzorem wykonano i zasypano, zwłaszcza od strony pomocnej i północno-wschodniej. W tym przypadku należy żałować, iż fakt taki miał miejsce, zwłaszcza w kontekście wyników. Stwierdzono, iż mamy tu do czynienia z obszarem,

na którym znajduje się późnośredniowieczny cmentarz, i nadzór prowadzony w tych miejscach pozwoliłby ustalić jego granice w tym miejscu, a co za tym idzie, także jego wielkość. W trakcie prowadzonych nadzorów zebrano bardzo nieliczny materiał zabytkowy, choć o szerokim spektrum chronologicznym obejmującym zarówno późne średniowiecze, jak też okres późnonowożytny. W sumie podczas prac terenowych sprawowano nadzory w obrębie wykopów liniowych o łącznej długości 63 metrów i głębokości od 1 do 3 metrów.

Prowadzone nadzory objęły swym zasięgiem południową i południowo-zachodnią część nekropoli. W trakcie prac ustalono, pomimo braku jednoznacznych elementów umożliwiających określenie dokładnej chronologii, iż mamy tu do czynienia z cmentarzem użytkowanym przez długi okres czasu (ca 300 lat/?) w co najmniej dwóch fazach.

Ponieważ cmentarz w tej części Janowa nie występuje na żadnym z zachowanych planów i katastrów, nawet tych najstarszych z początku XIX wieku, należy przyjąć, iż mamy tu do czynienia z miejscem, w którym zaprzestano chowania zmarłych co najmniej kilkadziesiąt lat wcześniej a więc najpóźniej w pierwszej połowie XVIII wieku. Nie można wykluczyć także faktu, że miało to miejsce już w końcu wieku XVII-go. Wiadomo natomiast, iż w tym rejonie Janowa znajdował się kościół jeszcze przed nadaniem miastu praw miejskich, należy przyjąć funkcjonowanie tu w tym samym czasie cmentarza. Mielibyśmy więc do czynienia z nekropolą użytkowaną od pierwszej połowy XV do końca XVII wieku a więc przez niemal trzysta lat. Ponieważ jednak cmentarz położony był na peryferiach miasta i zajmował znaczny obszar (ca 1,5 ha), tak długi okres użytkowania wydaje się całkiem realny. Wydaje się, pomimo ograniczonego pola obserwacji (niewielka szerokość wykopów), iż można zaryzykować hipotezę, że początkowo pochówki składano po osi północ-południe, natomiast w fazie młodszej (między innymi groby z zachowanymi fragmentami trumien) po osi wschód-zachód.

Konkludując należy podkreślić, iż dzięki prowadzonym nadzorom archeologicznym zlokalizowano późnośredniowieczny cmentarz szkieletowy w północnej części miejscowości, która od początku XV wieku posiadała prawa miejskie utracone 1 czerwca 1869 roku. Ze względu na stosunkowo dobrze zachowane pochówki obszar ten należy otoczyć szczególną ochroną konserwatorską z ewentualnym przeznaczeniem do badań systematycznych lub przynajmniej ratowniczych, które pozwoliłyby ustalić zasięg nekropoli. Podkreślić należy także, iż stanowisko to może stanowić doskonały materiał do badań antropologicznych z terenów pogranicza prusko-mazowieckiego, z czasów kiedy to niejednokrotnie osadnicy z Mazowsza stanowili znaczną część mieszkańców nowozakładanych miast na terenie państwa zakonnego.

Materiały i dokumentacja znajdują się w PSOZ w Olsztynie.

Badania nie będą kontynuowane.

JELEŃ GÓRA, st. 2, gm. *loco*, woj. dolnośląskie, AZP 84-16/2

- grodzisko (?) i zamek późnośredniowieczny (2 połowa XIII - 1 połowa XV w.)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone we wrześniu przez mgr. Stanisława Firsztę (Muzeum Okręgowe w Jeleniej Górze). Finansowane przez PSOZ i Muzeum Okręgowe w Jeleniej Górze. Czwarty sezon badań. Przebadano powierzchnię 50 m².

Wykop I/95/98 w N części Wzgórza Krzywoustego (kontynuacja eksploracji wykopu w roku 1995).

Na głębokości 60 cm (od obecnego poziomu użytkowego) w centralnej partii wykopu odsłonięto zewnętrzne lico fragmentu muru kamiennego spojenego zaprawą wapienną (odkrytego w 1995 r.). Od północy i północnego zachodu do lica przylegała zielonoszara, gliniasta warstwa. Północny kraniec wykopu stanowiła lita skała oraz żwir, w południowej partii wykopu zalegał szary poziom podglebia.

Eksplorację wykopu w roku 1998 zakończono na głębokości 65 cm. Ruchomy materiał zabytkowy w postaci licznych fragmentów naczyń glinianych, datowanych na XIV-XV w., pozyskano w obrębie gliniastej warstwy oraz poziomu podglebia. Ponadto wydobyto około 20 przedmiotów żelaznych, w tym przeważnie gwoździ w obrębie muru.